

PAISATGES ESTRANYATS E2LBVUWYVLS BVISVLCES2

Exposició col·lectiva realitzada
al Col·legi Major Penyafort-Montserrat
de la Universitat de Barcelona

Paisatges estranyats

**Exposició col·lectiva realitzada
al Col·legi Major Penyafort-Montserrat
de la Universitat de Barcelona**

Paisatges estranyats

**Exposició col·lectiva realitzada
al Col·legi Major Penyafort-Montserrat
de la Universitat de Barcelona**

**Antonio Alonso, Manuel Blas, Luis Barbosa,
Agustín Calvo Galán, José Carmona,
Rafael Cuartielles, Efi Cubero, Álex Chico,
Pere Falcó, Felipe Garzo, Rufino Mesa, Paco Mora,
Dolors Puigdemont, Juan Salido i Ferrán Soriano**

Publicacions i Edicions

U
UNIVERSITAT DE BARCELONA
B

Índex

Presentacions	9
Paisatges estranyats, per Nemrod Carrasco	11
Paisatges amb capacitat d'estranyament.	
Breu història, per Pere Falcó.....	15
Extrañamientos, per Efi Cubero	23
 Poetes	 27
Efi Cubero	28
Álex Chico	42
Juan Salido-Vico.....	54
 Artistes	 69
Antonio Alonso.....	70
Luis Barbosa.....	72
Manuel Blas	74
Agustín Calvo Galán	76
José Carmona Pineda.....	78
Rafael Cuartielles Garcia	80
Pere Falcó.....	82
Felipe Garzo	84
Rufino Mesa	86
Paco Mora	88
Dolors Puigdemont.....	90
Ferran Soriano	92

Presentations

Paisatges estranyats

Quan Àlex Chico, Juan Salido i Efi Cubero es van dirigir al Col·legi Major Penyafort amb el projecte d'organitzar una exposició inspirada en un motiu literari tan potent com el paisatge, immediatament em va semblar una idea fascinant i no vaig dubtar a participar en la realització del projecte. I és que, en origen, *Paisatges estranyats* fou el títol d'un cicle de recitals que s'havien de fer a la tardor del 2009 al col·legi major amb l'únic motiu de seleccionar una antologia de textos al voltant d'aquesta idea. L'objectiu inicial era presentar una cartografia poètica d'aquells paisatges que habitualment no mirem, on veiem, les traces dels quals presenten un horitzó d'estranyament. La plasmació artística d'aquests paisatges imaginaris havia de convidar-nos a seguir un camí complementari al llenguatge poètic. Paral·lelament, la mateixa exposició permetria establir lligams amb la creació contemporània a través dels artistes actuals que treballen sobre el concepte del paisatge, donant al gènere la seva continuïtat històrica, a més de proporcionar claus reflexives sobre la història de l'art i la cultura.

Malgrat ser un dels grans temes de la plasmació artística, el paisatge no és pas un concepte senzill, sinó més aviat relliscós i en evolució constant, ja que, des del començament del segle XIX ha estat compartit per l'art i per la ciència per mirar de delimitar de manera holística porcions complexes d'una realitat estètica, mediambiental, morfològica, territorial, etc. Si bé la poesia i la literatura de qualsevol temps i qualsevol lloc han mostrat facilitat per a la descripció i l'aprehensió sensible de l'entorn, pel que fa a Occident la pintura (des del període hel·lenístic, però amb

plena consciència des del Renaixement i el desenvolupament de tècniques de representació com la perspectiva) s'ha ocupat en el temps d'anar formalitzant amb més intensitat la idea del paisatge com a entitat. N'hi ha prou de pensar en la pintura holandesa del segle xv, en l'impressionisme francès del segle xix o en la sublimació en el sentit «vital» del paisatge que va representar el romanticisme alemany a finals del segle xviii. Va ser dins d'aquesta mateixa sensibilitat romàntica que Robert Rosenblum suggerí l'estreta connexió entre la pintura romàntica del nord i l'expressionisme abstracte americà. Un precedent, doncs, de la idea de paisatge abstracte (que es desenvoluparia a partir d'artistes com Rothko) i un bon punt de partida per als successius estudis del paisatge.

En les darreres dècades «el paisatge» ha esdevingut un lloc comú sovintejat amb voluntat interdisciplinària, però sense gaire acord, per àrees de coneixement tan diferents com la geografia, la biologia, l'ecologia, l'antropologia, la sociologia, l'arquitectura, l'urbanisme i les arts visuals. Es pot dir que el caràcter dinàmic de la idea de paisatge ha fet que forçosament hi conflueixin de manera constant elements tant científics i culturals com intersubjectius, perceptius i, particularment, emocionals. En aquest context, l'art paisatgístic ha deixat de ser clarament fotogràfic o representatiu. Amb l'abandó de la funció imitativa, s'ha oblidat de cercar la seva causa en la natura i s'ha encaminat cap a formes d'interpretació del paisatge cada cop més abstractes i emotives. Precisament en aquest darrer punt és on l'exposició *Paisatges estranyats* focalitza la seva mirada. La tasca que ens proposa és fer visible l'invisible, copsar esdeveniments de curta durada, efimers, impactants, irrepetibles, mons fragmentats, territoris ocults que

volen emergir, records que no volen desaparèixer, cartografies de la quotidianitat, seqüències oníriques... Un joc necessari de presències i d'absències que l'exposició ens pretén oferir en un discurs plàstic enriquit per una diversitat de llenguatges que van de la pintura, el collage i l'escultura a manifestacions més actuals com les instal·lacions, els vídeos i les fotografies.

La configuració bàsica dels quadres té la seva font en la recerca d'un paisatge de formes primigènies: Felipe Garzo disposa un conjunt d'arbres retallat sobre un magma indiferenciat i lluminós de textura esmaltada; un paisatge natural com la platja o un element primordial com l'aigua són transformats per Paco Mora en una imatge de simplicitat on sobresurt la força atractiva de les ones; la riquesa visual de la pintura de Manuel Blas ens reenvia a un àmbit d'experiència profundament diferent, amb camps expansius de color que recorden l'ambient francès de l'art de Matisse. Rafael Cuartielles opta per la irregularitat de les formes, la incommensurabilitat de les quals ens recorda la infinita petitesa de l'home en un paratge desolat i deshabitat. Aquesta visió d'un univers inhòspit i infinit és la mateixa que ens evocuen els paisatges abstractes de Pere Falcó o la buidor imponent de les peces escultòriques de Luis Barbosa, amb les seves formes fràgils i ondulants. Per contra, la transparència dels espais emprats per Dolors Puigdemont suggereix el sentiment d'una misteriosa identitat entre l'home i la natura, una sensorialitat elemental desprovista de la foscor sublim del romanticisme. El collage de José Carmona incrusta la claror radiant dels paisatges d'inspiració preraphaelita. Agustín Calvo Galán juxtaposa imatge i tipografia en un intent de comprendre el paisatge des del fons mateix d'una poesia que només pot expressar-se amb noms. Un altre autor

Poetes

Efi Cubero neix a Granja de Torrehermosa (Badajoz). Va realitzar estudis d'història de l'art, llengua i literatura a Barcelona, ciutat on viu. Autora de nombrosos articles i antologies, ha col·laborat en diverses exposicions d'art contemporani amb altres artistes multidisciplinars. *Estados sucesivos* (Architectum Plus, Mèxic, 2008) és el seu cinquè llibre de poesia.

I Apátrida

Bajo la turbiedad de un cielo de salitre
 por la oxidada luz de los cargueros,
 frente a la espesa calma
 de un mar sin transparencia,
 El apátrida aguarda
 el íntimo suicidio
 de un deseo.

II O tal vez sí

A través de extrañado caminar,
 se atraviesan los tiempos
 del amor y la vida,
 que casi nunca tienen
 el final muy feliz:
 lo advirtió el bardo inglés;
 y otros antes –supongo–.
 Mucho antes...
 Tan ajeno el viajero,
 como cualquier poeta,
 contempla la verdad de un recorrido
 plagado de artificio.
 A veces,
 acodado
 ...

...

sobre el pretil
al borde de la vida,
mira pasar las aguas de algún río;
su rumor cadencioso
como acompañamiento,
como lección continua;
como pausa.

La desnudez de forma, el acarreo,
pesados materiales que cuarteán
el limo de los fondos.
Sedimentos, rumores,
los pulidos guijarros;
la luz que reverbera en superficies,
la sima oculta, la mordaza oscura
donde persiste el grito
del ahogado...

Y otras veces, recuesta su cansancio
en la apacible mesa de un café,
que guarda un tibio aroma a soledad.

Atmósfera de pecios
—que no precios—
como un soporte a salvo de los vientos
que arrastran tempestades,

o ese sabor a sal de los naufragios
que salvan las palabras
escritas al albur de la madera
dictadas sobre el mar de los olvidos.

Y a veces es la huida
de algún tren pasajero,
viendo cómo se esfuman los paisajes,
los sueños, las personas,
certezas absolutas,
lugares y deseos.

Y ya no importa.

(O tal vez sí, quién sabe...)

Desde la ventanilla,
donde golpea la lluvia,
persistente y tenaz,
atormentada,
en este amanecer
que no amanece,
el aliento ha empañado
la claridad del aire
transformando de pronto
la visión del silencio.

III Laberintos

Aquí andarás, por los extrañamientos.
Sobre estos laberintos octavianos
de tantas soledades compartidas.
Tras la tierra quemada
que un instante de lava deja al paso
completando este fuego
de la hoguera de sol inextinguible,
sobre esta sinrazón sin privilegios
del espacio que late...

(Lo que atesoré siempre fue el deseo.)

Aquí andarás por túneles sin tiempo
tras el resbaladizo liquen del olvido,
en la profundidad de los silencios
que elegí acaso por perpetuarte.

Déjame así quemarme limpiamente
en esta pertenencia sin destino,
por esta amanecida de versos camuflados
que con o sin palabras
usurparán la audacia de la aurora.

Al fin y al cabo nada es duradero
ni tan siquiera aquello que es eterno...
Solo es verdad la clara complicidad del aire
soliviantando el eco de las encrucijadas.

Artistes

Antonio Alonso neix a Barbate (Cadis, 1978). A Granada inicia els seus estudis de fotografia tradicional. Ha treballat amb la fotografia analògica, encara que els seus interessos es dirigeixen actualment a la fotografia digital. Recentment, ha participat en la creació del catàleg de l'exposició *Enmig la vida*. Així mateix, és autor de la il·lustració de portada de *La hora del odio y otros relatos*, de Miguel Ángel Padilla.

Luis Barbosa neix a Cordobilla de Lácara (Badajoz). Professor de l'institut politècnic de Granollers, actualment dirigeix l'Escola Municipal de Talla i Escultura de Montcada i Reixac. Des dels anys noranta ha participat en nombroses exposicions individuals i col·lectives a Catalunya i a Espanya. L'any 2007 el Cercle Artístic Sant Lluç li va concedir el Premi Josep Llimona d'Escultura.

